

Uz Sākumlapu > ... > Ģimenes Lietas Un Mantojums > Vecāku Atbildība – Bērna Aizgādība Un Saziņas Tiesības Poland

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Saturu nodrošina

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Polija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība jo īpaši ietver vecāku pienākumus un tiesības rūpēties par bērnu un viņa īpašumu un audzināt bērnu, izturoties cieņpilni pret viņu un ievērojot viņa un tiesības (Ģimenes un aizgādības kodeksa (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy, KRiO*) 95. panta 1. punkts).

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Abiem vecākiem ir vecāku atbildība pār bērnu. Ja viens no vecākiem ir miris vai ja vienam no vecākiem nav pilnas tiesībspējas un rīcībspējas, vecāku atbildību īsteno otrs vecāks. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad vienam no vecākiem ir atņemta vecāku atbildība.

Vecāku atbildību var arī ierobežot ar tiesas lēmumu. Šādos apstākļos otrs vecāks ir tiesīgs īstenot vecāku atbildību pār bērnu, ciktāl tas ir norādīts tiesas lēmumā.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nespēj īstenot vecāku atbildību, viņi var vērsties tiesā, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), vai citā valsts iestādē, lai lūgtu bērnam nodrošināt ārpusģimenes aprūpi. Ārkārtējas steidzamības gadījumos pēc bērna vecāku pieprasījuma vai ar bērna vecāku piekrišanu bērnu var ievietot audžugimenē, pamatojoties uz vienošanos starp apgabala vecāko (*starosta*) un audžugimeni vai personām, kuras vada ģimenes bērnu namu (*rodzinny dom dziecka*).

Ja vecāki nevēlas īstenot vecāku atbildību pār bērnu, viņi var piekrist bērnu nodot adopcijā. Polijas tiesību aktos ir paredzēti trīs adopcijas veidi: pilnīga adopcija, pilnīga un neatsaucama adopcija (zināma arī kā galīgā adopcija) un daļēja adopcija.

Ja vecāki, īstenojot vecāku atbildību, apdraudētu bērna intereses, viņu vecāku atbildība ir ierobežojama ar tiesas, kas skata aizgādības lietas, spriedumu, un tiesa var ievietot bērnu audžugimenē, ģimenes bērnu namā, bērnu namā, aprūpes un ārstniecības iestādē, pirmsskolas aprūpes iestādē vai ārstniecības un rehabilitācijas iestādē.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku

laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Pieņemot spriedumu par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības anulēšanu, Polijas tiesai ir jāpieņem lēmums par vecāku atbildību pār bērnu, izņemot gadījumus, kad tai nav jurisdikcijas attiecībā uz vecāku atbildību konkrētā lietā. Lemjot par vecāku atbildību, Polijas tiesa var ņemt vērā laulāto rakstisku vienošanos par to, kādā veidā tiks īstenota vecāku atbildība, ja vien tas ir bērna interesēs.

Ja vecāki nespēj vienoties, tiesa, ņemot vērā bērna tiesības uz to, lai viņu audzinātu abi vecāki, var:

1. lemt par vecāku atbildības kopīgu īstenošanu;
2. piešķirt vecāku atbildību vienam no vecākiem un ierobežot otra vecāka atbildību, nosakot īpašus pienākumus un tiesības attiecībā uz bērnu.

Ja to garantē bērna intereses, tiesa, kas skata aizgādības lietas, nolēmumā par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības anulēšanu var grozīt spriedumu par vecāku atbildību un tā īstenošanas veidu (*KRiO* 106. pants).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Tiesību aktos nav paredzēta šādas vecāku vienošanās forma. Tomēr būtu jāņem vērā, ka vecāku vienošanās dokumentam par vecāku atbildības īstenošanu nav juridiska spēka un ka tas var tikt uzskatīts tikai par pamatu tiesas sprieduma pieņemšanai attiecīgajā lietā. Vienošanās var panākt arī mediācijas ceļā. Šādā gadījumā to sagatavo rakstiski un to paraksta abi vecāki un mediators. Lai izlīgums būtu juridiski saistošs, tas ir jāapstiprina tiesai.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Vecākiem var palīdzēt mediators. Mediācijas pakalpojumi tiek sniegti, pamatojoties uz mediācijas līgumu vai tiesas lēmumu par vecāku norīkošanu uz mediāciju. Līgumu var uzskatīt par noslēgtu arī tad, ja vecāks piekrīt mediācijai, kuru ir pieprasījis otrs vecāks. Taču ar mediatora starpniecību panākta vienošanās atšķirībā no tiesas izlīguma nav juridiski saistoša, kamēr tiesa to nav apstiprinājusi.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Vecāki var vērsties Polijas tiesā, kas skata aizgādības lietas, saistībā ar dažādiem jautājumiem, kuri attiecas uz vecāku atbildību pār bērnu, piemēram:

1. lai noteiktu, kā īstenojama vecāku atbildība, lai noteiktu bērna dzīvesvietu un tiesības uz saskarsmi ar bērnu gadījumos, kad vecāki dzīvo šķirti;
2. lai risinātu strīdus saistībā ar būtiskiem jautājumiem, kas skar bērnu, gadījumos, kad vecāki nevar vienoties par šādiem jautājumiem, tostarp par dzīvesvietas izvēli, skolas izvēli, vārda un uzvārda izvēli, kā arī par lēmumiem par medicīnisko aprūpi, ceļošanu uz ārvalstīm un citiem jautājumiem;
3. lai skatītu juridiskus darījumus starp bērnu un vecāku, ja šādi juridiski darījumi pārsniedz bērna mantas parasto pārvaldību.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja tiesa ir uzticējusi vecāku atbildības īstenošanu tikai vienam no vecākiem, attiecīgais vecāks var brīvi izlemt par visiem jautājumiem, kuri attiecas uz bērnu, bez vajadzības apspriesties ar otru vecāku vai saņemt viņa piekrišanu. Juridiskiem darījumiem, kuru tvērums pārsniedz bērna mantas ikdienas pārvaldību, nepieciešams

tiesas, kas skata aizgādības lietas, apstiprinājums.

Tiesa, kas skata aizgādības lietas, var atņemt vecāku atbildību vecākam, ja attiecīgais vecāks nespēj to īstenot ilgstošu šķēršļu dēļ vai savu atbildību izmanto Jaunprātīgi, vai nevērtīgi izturas pret saviem pienākumiem pret bērnu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kopīgas aizgādības piešķiršana vecākiem nozīmē to, ka viņi var īstenot un viņiem ir jāīsteno vienādas tiesības un pienākumi attiecībā pret bērnu. Cita starpā tas nozīmē, ka būtiskus jautājumus saistībā ar bērnu kopīgi izlemj abi vecāki vai — gadījumā, ja vecāki nevar vienoties, — tiesa, kas skata aizgādības lietas.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Vecāku atbildības lietas izskata rajona tiesu (*sąd rejonowy*), kuras jurisdikcijā atrodas bērna dzīvesvieta. Rajona tiesas gimenes un nepilngadīgo lietu nodaļa ir tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*). Ja dzīvesvietu nevar izmantot par pamatu jurisdikcijas noteikšanai, attiecīgā jurisdikcija ir Varšavas Galvaspilsētas rajona tiesai.

Tiesā ir jāiesniedz pieteikums, pievienojot tam bērna dzimšanas apliecību, vecāku laulības apliecību (ja vecāki ir laulāti), citus dokumentus, kas apliecina pieteikuma pamatotību, piemēram, medicīniskos izrakstus, mācību iestāžu izziņas, mācību vērtējumus un citu tiesu iepriekšējo spriedumu attiecībā uz vecāku atbildību kopijas.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Vecāku atbildības lietas izskata bezstrīdus procedūrā, kas nav tik formāla kā strīdus procedūra.

Turklāt pēc vienas puses tiesvedībā pieprasījuma tiesa, kas skata aizgādības lietas, var noteikt pagaidu noregulējuma pasākumu tādā veidā, kādu tiesa uzskata par piemērotu konkrētajos apstākļos. Lēmumi šai sakarā stājas spēkā un ir izpildāmi pēc to pieņemšanas.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Puses tiesvedībā par vecāku atbildību sedz maksas un izdevumus, kas noteikti Likumā par juridiskajām izmaksām civillietās (*Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*). Taču minētā likuma 102. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tiesvedības puse var lūgt tiesu to atbrīvot no juridisko izmaksu segšanas, iesniedzot pieteikumu ar paskaidrojumu, ka attiecīgo izmaksu segšana radītu grūtības pusei vai tās ģimenei. Pieteikumam par atbrīvojumu no juridiskajām izmaksām būtu jāpievieno dokuments, kurā sīkāk izklāstīts pieteikuma iesniedzēja ģimenes stāvoklis, manta, ienākumi un iztikas līdzekļi. Tiesa var daļēji atbrīvot tiesvedības pusi no juridisko izmaksu segšanas, ja attiecīgā puse var segt tikai daļu no šādām izmaksām (101. panta 1. punkts).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, visus lēmumus var pārsūdzēt augstākas instances tiesā. Aizsardzības rīkojumu gadījumā pārsūdzību iesniedz tās pašas instances tiesā. Rajona tiesas (*sąd rejonowy*) spriedumus par vecāku atbildību var pārsūdzēt apgabaltiesā (*sąd okręgowy*). Spriedumus par vecāku atbildību, ko pieņēmusi apgabaltiesa (*sąd okręgowy*) tiesvedībā par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*sąd apelacyjny*).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka

lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas izpildītājs ar bērna atgriešanu saistītās lietās ir tiesas iecelts aizbildnis (*kurator sądowy*). Ja tiesas spriedums par bērna atgriešanu netiek pildīts, personai, pie kuras bērnam ir jāatgriežas, būtu jāprasa tiesai, kura attiecīgo lēmumu pieņēmusi, uzdot tiesas ieceltam aizbildnim veikt bērna piespiedu atgriešanu. Ja tās personas atrašanās vieta, kurai jāīsteno vecāku atbildība, nav zināma, tiesa veic izmeklēšanu, lai noteiktu attiecīgās personas atrašanās vietu. Tiesa dod rīkojumu tiesas ieceltam aizbildnim lēmuma veidā, ko var pieņemt slēgtā sēdē. Šādu lēmumu nevar pārsūdzēt. Tiesas iecelts aizbildnis nosaka bērna atgriešanas datumu un informē personu, kurai piešķirtas attiecīgās tiesības. Tiesas iecelts aizbildnis var atgriezt bērnu no jebkuras personas, pie kuras bērns uzturas. Šai sakarā tiesas iecelts aizbildnis var vērsties ar palīdzības lūgumu policijā, pie psihologa un citām personām.

Civilprocesa kodeksā (*Kodeks postępowania cywilnego*) ir paredzēta cita procedūra saistībā ar spriedumiem par saskarsmes kārtību. Šādā gadījumā pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), brīdina, ka tā var pieņemt rīkojumu pret personu, kuras aizgādībā atrodas bērns un kura nepilda pienākumus, kas izriet no sprieduma vai vienošanās attiecībā uz saskarsmi ar bērnu, pieprasot par katru pienākuma pārkāpumu maksāt konkrētu summu par labu personai, kurai ir tiesības uz saskarsmi. Ja persona, kurai ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu, vai persona, kurai saskarsme liegta, pārkāpj pienākumu, kas paredzēts lēmumā, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), brīdina attiecīgo personu par tiesībām pieprasīt, lai tā personai, kuras aizgādībā atrodas bērns, samaksātu konkrētu naudas summu. Ja persona, kurai tiesa, kas izskata ar aizgādību saistītās lietas, ir uzdevusi veikt maksājumu, turpina nepildīt savu pienākumu, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), uzdod attiecīgajai personai veikt attiecīgo maksājumu, ko nosaka, ņemot vērā pārkāpumu skaitu.

Iepriekš minētajam pieteikumam ir jāpievieno izpildāmais spriedums vai vienošanās par saskarsmes tiesībām ar bērnu.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Šos jautājumus reglamentē Padomes Regulas (ES) 2019/1111 (2019. gada 25. jūnijs) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu (pārstrādāta redakcija) III nodaļas attiecīgie noteikumi. Šādus spriedumus parasti atzīst un izpilda bez papildu tiesvedības. Tomēr ir iespējams iesniegt apgabaltiesā prasību par sprieduma atzīšanu un izpildi. Apgabaltiesas kompetencē ir arī izvērtēt pieteikumu par izpildes pasludināšanu. Abos gadījumos pieteikumam būtu jāatbilst procesuāla dokumenta kritērijiem, un tas nozīmē, ka dokumentā jo īpaši būtu jāizklāsta lūgums, fakti, kas pamato attiecīgo lūgumu, kā arī tas, vai puses mēģinājušas vienoties, izmantojot mediāciju.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Saskaņā ar tiesību aktiem ārvalstu tiesu pasludināti spriedumi, oficiāli dokumenti un vienošanās, kas panāktas lietās par vecāku atbildību tiek atzītas un izpildītas, izņemot gadījumus, kad pastāv šķēršļi atbilstoši Civilprocesa likumam.

Ikvienam, kam ir legītīma interese, var pieprasīt, ka ārvalsts tiesas spriedums, oficiāls dokuments un citā dalībvalstī panākta vienošanās tiek pasludināta par atzīstamu un izpildāmu. Pieteikumam par izpildes atteikumu, atzīšanas atteikumu vai deklarāciju, ka nav pamata atteikt atzīšanu, ir jāpievieno šādi dokumenti:

- sprieduma, oficiālā dokumenta vai vienošanās oficiāla kopija;
- dokuments, kas apliecina to, ka spriedums ir galīgs, ja vien tas nav skaidri saprotams no sprieduma formulējuma;
- sprieduma, oficiālā dokumenta vai vienošanās apliecināts tulkojums poļu valodā.

Pieteikumi par to, ka tiesas spriedums, oficiāls dokuments vai vienošanās nav jāpasludina par atzīstamu vai izpildāmu, ir jāpievieno oficiāla kopija un notariāli apliecināts tulkojums poļu valodā.

Pieteikumu pārbauda apgabaltiesa (*sąd okręgowy*), kam būtu teritoriālā piekritība skatīt lietu, kurā ārvalsts tiesa ir pasludinājusi spriedumu, vai tā reģiona apgabaltiesa, kurā pēc teritoriālās piekritības atrodas rajona tiesa (*sąd rejonowy*), vai, ja šādu tiesu nav, Varšavas Apgabaltiesa (*Sąd Okręgowy w Warszawie*).

Šādu apgabaltiesas lēmumu var pārsūdzēt, un apelācijas tiesas lēmumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību; ir iespējams arī pieprasīt atsākt tiesvedību, kas noslēgta ar galīgu lēmumu izpildes atteikumu, atzīšanas atteikumu vai deklarāciju, ka nav pamata atteikt atzīšanu, un pieprasīt minētā galīgā lēmuma pasludināšanu par nelikumīgu.

Attiecībā uz ārvalstu tiesu spriedumu izpildi, procedūras ievērojami atšķiras atkarībā no tiesvedības veida, tādēļ vienmēr vislabāk ir iepriekš sazināties ar centrālo iestādi, lai saņemtu informāciju par turpmāko rīcību.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Lietās par vecāku atbildību un saskarsmes tiesībām piemērojami tiesību akti ir noteikti 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijā par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem vai divpusējos nolīgumos, kuru līgumslēdzēja puse ir Polija. Ja neviens no minētajiem instrumentiem nav piemērojams, piemēro 2011. gada 4. februāra Likumu par starptautiskajām privāttiesībām (*Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe*). Ja par bērna pastāvīgo dzīvesvietu kļūst valsts, kas nav konvencijas līgumslēdzēja puse, šis valsts tiesību akti reglamentē visas turpmākās izmaiņas nosacījumos par to pasākumu piemērošanu, kas pieņemti bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

■ Lapa atjaunināta: 24/01/2025

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.